

Що таке бібліографія

та довідковий апарат книги

(Бібліотечне заняття)

Мета. Ознайомити учнів з науковою бібліографією, розкрити її суть, навчити користуватися енциклопедіями, словниками, довідковим апаратом книги.

Хід уроку

Слово бібліотекаря. Люди не мислять свого життя без книг., адже книги – це знання, дружня бесіда, відпочинок. Чим дорослішими ви стаєте, тим ширше і серйозніше коло питань, які у вас виникають. Де знайти відповідь на всі ці запитання. Звичайно – в книгах. Як же відшукати найкращі з них і найкорисніші для вас? Адже тепер на нашій планеті нараховується понад 100 млн. творів друку.

Книг стільки, що, читаючи навіть все життя, не перечитаєш.

Проте засмучуватися не варто, адже читати абсолютно усі книги не обов'язково і неможливо, головне зуміти вибрати те, що найбільш потрібне. А допоможе нам у цьому бібліографія.

За допомогою бібліографії завжди можна знайти потрібну книгу. Невипадково ще стародавні часи бібліографію називали “золотим ключем до скарбниці знань - книг”. Слово бібліографія – іноземного походження. В перекладі з грецької “бібліон” – книга і “граф” – пишу.

В наш час терміном “бібліографія” називають діяльність підготовки й передачі читачам інформації про твори друку.

Завдання бібліографії не тільки вести опис книг (*вказувати прізвище автора, назву книги, місце видання*), але й ознайомлювати зі змістом книги. бібліографія відбирає і рекомендує читачам самі кращі книги. Так само допомагає читачеві й бібліограф. Він підказує, яка література є з того чи іншого питання, які книги кращі. Ви вже не раз зустрічалися з бібліографією, хоча можливо, і не підозрювали цього. Згадайте списки “Що читати влітку!”, або списки позакласного читання, картотеки в бібліотеці, перелік книг, які порадив прочитати вчитель.

Кожен з нас купуючи нову книгу, намагається відразу дізнатися про короткий зміст цієї книги і в цьому нам завжди допомагає анотація, яка в кількох реченнях передає зміст книги. Анотацію ви зможете знайти перегорнувши титульну сторінку, або на обкладинці книги (*демонструються книги, зачитуються анотації*).

Майже кожен із вас отримує газети, журнали. На їх сторінках ви часто зустрічаєте цікаві розповіді про нові книги, поради, що читати учням того чи іншого класу. Це і є бібліографія.

Згадайте в яких газетах і журналах ви зустрічали бібліографічні списки, або розповіді про книги?

(Відповіді учнів).

Слово бібліотекаря. Інформують про різноманітну літературу спеціальні бібліографічні видання друковані каталоги, бюлетені, покажчики, плани читання, пам’ятки, бесіди (*кожний вид покажчиків демонструється учням*).

Книги про книги – це бібліографічні покажчики.

Покажчики за змістом бувають різні. Одні з них рекомендують літературу з різних галузей знань – це загальні бібліографічні покажчики.

(Показати декілька таких покажчиків учням.)

більшість покажчиків тематичні, тобто рекомендують літературу на певну тему.

Покажчик “Дивосвіт рідної природи” познайомить нас із книгами про природу *(зробити його короткий огляд)*.

(Ознайомити з покажчиками, що рекомендують художню літературу, розповісти про них, зробити огляд окремих покажчиків .)

Ми позайомилися з деякими бібліографічними покажчиками. А як користуватися ними? Читати все підряд не обов'язково. Спочатку треба прочитати передмову. З неї ви дізнаєтесь, яка література в нього включена, загляньте також у зміст. Це полегшить знаходження потрібного матеріалу. В кінці багатьох покажчиків є допоміжні списки. *(Навести приклад)*.

Чим відрізняється покажчик від систематичного каталогу? Каталог відображає літературу, яка є в книжкових фондах даної бібліотеки. Бібліографічні покажчики містять найкращу літературу, незалежно від того, є вона в даній бібліотеці чи ні. Це дозволяє одержати більш повніше уявлення про те, яка література існує по тому чи іншому питанню. В покажчику про кожну книжку дається інформація значно більша, ніж на картотеці в каталозі. А головне те, що покажчик ви можете взяти додому. Але він швидко старіє. До нього не записали нову книгу, що тільки вийшла з друку. А у каталозі всі нові надходження відразу ж відображаються, тому при виборі літератури потрібно звертатися і до каталогу, і до покажчика. Не забувайте їх переглядати, і ви завжди

будете своєчасно дізнаватися про новини літератури. Звичайно, у будь-якому випадку бібліотекар допоможе вам знайти найкращу книгу, але вчіться самостійно користуватися бібліографічними посібниками. Вони стануть вашими наставниками в читанні.

А тепер ми познайомимося з довідковим апаратом книги. Це і передмова, і післямова, різного роду покажчики (*географічний, хронологічний, іменний, алфавітний іт.д.*), словники.

Всім нам відома книга “Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики”. (*За ред. В.Яременка, Є.Федоренка. - в 4 кн. - К., 1994*). Так от, в четвертому томі, на сторінці 688 додається іменний покажчик авторів, де в алфавітному порядку розміщені прізвища всіх письменників, твори яких вміщені в хрестоматії. І головне, на якій сторінці, в якому томі слід шукати про них інформацію.

Наприклад:

Антонич Богдан Ігор II: 695 – 698

Барка Василь I: 286 294, 542 – 550; II: 642 – 686

Кобилянська Ольга IV: 16 – 33.

Візьмемо інше видання: Довідник з історії України (А - Я). – 2 вид. – К.; 2001. В кінці довідника на сторінці 1135 є список умовних скорочень в алфавітному порядку. Всі скорочення, які подавалися в тексті, зібрані й розшифровані, наприклад:

адм.-тер. – адміністративно-територіальний

чл.-кор. – член-кореспондент

шт. – штат

та інше

у Великій енциклопедії школяра. – К.: Махаон –Україна., 2001 подається на ст., 249 алфавітний покажчик, наприклад:

Американські індіанці – 213

Афіни – 236

Бурштин – 60, 61

Чумацький шлях – 15, 17.

З нього ви дізнаєтеся, на якій сторінці знаходиться та інформація, яка вам потрібна. Отже, покажчик полегшує пошук потрібної вам інформації. Візьмемо іншу книгу цього ж видавництва. У Великій ілюстрованій енциклопедії тварин. – К.: Махаон – Україна, 2001. – 240 ст.: іл., крім алфавітного покажчика на сторінці 230 вміщено словник. Наприклад: довілля – середовище, в якому живуть рослини й тварини.

Комахоїдні – тварини, що харчуються комахами.

І так далі.

Розглянемо книгу: Золоте слово. Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX – XV ст. – в 2-х кн. /Упоряд. Василь Яременко, Оксана Сліпушко. – К.: Аконіт, 2002. В першій книжці на сторінці 782 подається короткий словник історичної термінології. Наприклад:

Кордон – від слова “корда” , мотуза, на якій ганяють або припинають коня, установлюють нею межі свободи, границі бігу, звідси - кордон.

В другій книзі подається така бібліографія: вибрані наукові джерела до вивчення літератури України-Русі епохи середньовіччя. Якщо читачу потрібна інформація в ширшому аспекті по цій тематиці, то завдяки цьому списку він знайде інші джерела.

(Індивідуальна робота учнів з картками).

Мета – навчити, як користуватися довідковим апаратом книги (*різними видами покажчиків: географічним, хронологічним, іменним, алфавітним і т.д.*).

Підсумок уроку

Отже, на сьогоднішньому уроці ви дізналися, що таке бібліографія, яке її призначення. Ознайомилися з бібліографічними покажчиками та навчилися працювати з довідковим апаратом книги.

Домашнє завдання:

1. Роздати кожному учневі покажчик для ознайомлення.
2. Скласти за покажчиком список книг для читання. Не забути правильно вказати відомості про книгу: прізвище автора, назву книги і т.д.

з досвіду роботи Антонівської ПШБ (Протосовицька Н.В.)